

Mitteametlik tõlge

27. märts 2015

Greco RC-IV (2015) 1E

Neljas hindamisvoor

**Korruptsiooni ennetamine parlamendiliikmete, kohtunike
ja prokuröride seas**

Vastavusaruanne Eesti kohta

Vastu võetud GRECO
67. täiskogu istungil
(Strasbourg, 23.-27. märts 2015)

SISSEJUHATUS

1. Vastavusaruanne hindab Eesti võetud meetmeid, et rakendada soovitud Eesti kohta koostatud neljanda vooru hindamisaruandes, mis võeti vastu GRECO 58. täiskogu istungil (7. detsembril 2012) ja avaldati 8. jaanuaril 2013, pärast Eestilt saadud volitusi ([Greco Eval IV Rep \(2012\) 5E](#)). GRECO neljas hindamisvoor on pühendatud parlamendiliikmete, kohtunike ja prokuröride korrupsiooni tõkestamisele.
2. Eesti esitas olukorraaruande, mis sisaldab soovitude rakendamiseks võetud meetmeid, nagu nõuab GRECO töökord. Aruanne esitati 30. septembril 2014 (ning seda täiendati 5. jaanuaril ja 14. märtsil 2015) ning selle ja hiljem esitatud teabe põhjal koostati vastavusaruanne.
3. GRECO tegi Soomele ja Ungarile ülesandeks nimetada vastavusmenetluse ettekandjad. Ettekandjateks nimetati pr Marja TUOKILA Soomest ja pr Nóra BAUS Ungarist. Vastavusaruande koostamisel aitas neid GRECO sekretariaat.
4. Vastavusaruanne hindab iga hindamisettekandes sisalduva soovitude rakendamist ning toob ära üldise hinnangu nende soovitude täitmise ulatuse kohta liikmesriigis.
5. Iga (osaliselt või täielikult) täitmata soovitude rakendamist hinnatakse järgneva olukorraaruande põhjal, mille Eesti peab esitama 18 kuud pärast käesoleva vastavusaruande vastuvõtmist.

ANALÜÜS

6. Oma vastavusaruandes esitas GRECO Eestile 19 soovitud. Nimetatud soovitude järgimist on analüüsitud allpool.

Riigikogu liikmete korrupsiooni tõkestamine

Soovitus i.

7. *GRECO soovitas kehtestada reeglid Riigikogu liikmete suhtlusele lobitöö tegijate ja muude kolmandate isikutega, kes püüavad õigusloomet mõjutada.*
8. Eesti ütleb, et korrupsioonivastane erikomisjon on koostanud dokumendiprojekti Riigikogu liikmete suhtlemise kohta lobitöö tegijatega. Projekt saadeti 2014. aasta juunis Riigikogu juhatusele. Riigikogu menetlus alles käib ja töö jätkub järgmisel ametiajal uue koosseisuga, mis alustab tööd 2015. aasta märtsi teisel poolel või aprillis. Eesti selgitab, et koostatav juhend oleks mittesiduv dokument, mis sisaldab reegleid nii kolmandatele isikutele kui Riigikogu liikmetele, ning et viimaste puhul sarnanevad nimetatud reeglid 2014. aasta detsembris vastu võetud käitumisjuhustega (vt soovitus ii). Eesti märgib, et mitmed käitumisjuhustes sisalduvad reeglid on seotud kolmandate isikute ja lobitöö tegijatega sisse seatud suhete kontrolli all hoidmiseks, nagu näiteks ausust ja üldsuse huvi säilitamist, otsuse tegemisse kaasatud poolte avalikustamise vajadust, ning taustavalikute ja -otsuste selgitamise vajadust käsitlevad üldreeglid.

9. GRECO võtab teadmiseks, et hetkel on käimas menetlus käesoleva soovituseta täitmiseks. Ta julgustab Riigikogu lõpule viima või jätkama – vastavalt olukorrale – 2014. aasta juunis alustatud tööd, et töötada välja reeglid suhtlemise kohta kolmandate isikute ja lobitöö tegijatega. Hiljuti vastu võetud käitumisjuhistes sisalduvad reeglid on samuti samm õiges suunas. Siiski eelistaks GRECO, et neid toetaksid täpsemad sätted, mis käsitlevad näiteks selliste andmete süstemaatilist avaldamist, nagu kellega ja millal suheldakse ja kontakteerutakse, millistes olukordades oleksid kontaktid või võimalik toetus (eba)sobilikud, lobitöö tegijate korraldatud üritustel osalemine jne. GRECO järeldeb, et soovitus i on osaliselt rakendatud.

Soovitus ii.

10. *GRECO soovitas (i) koostada Riigikogu liikmete käitumisjuhised ning (ii) võttes arvesse Riigikogu liikmete mandaadi spetsiifilist iseloomu, kehtestada tõhus järelevalve ja sanktsioonide mehhanism, tagamaks nende juhiste efektiivne kohaldamine praktikas.*
11. Eesti annab teada, et 2012. aastal moodustati töörühm, kuhu kuuluvad Riigikogu liikmed igast fraktsioonist, et välja töötada Riigikogu liikmete käitumisjuhised. Projekt viidi lõpule 17. juunil 2014 koos Riigikogu liikme staatuse seaduse eelnõuga (RLSS). Pärast Riigikogu vanematekogu heakskiitu võeti juhised 17. detsembril 2014 lõpuks vastu. Juhiste pealkiri on "Riigikogu liikme hea tava". See sisaldab rida üldpõhimõtteid ning konkreetseid sätteid, muuhulgas kingituste ja huvide konfliktide kohta. Mis puudutab konkreetset soovituseta teist osa, siis sätestab dokument mehhanismi hea tava mittejärgimise juhtudeks; neid uurib korruptsioonivastane erikomisjon, mille rolli tugevdati ka konfidentsiaalse nõustamise alal (vt ka soovituset vii).
12. GRECO võtab öeldu teadmiseks ja väljendab heameelt, et Eesti tegi hea tava inglisekeelse tõlke kättesaadavaks. Hea tava on kaheleheküljeline dokument, mis on koostatud lihtsalt loetavas, 17 punkti kaupa esitatud vormis. 15 neist viitavad Riigikogu liikmete kohustustele¹, viimased kaks ühelt poolt Riigikogu liikmete vajadusele "teha kõik endast olenev, et parimas usus tegutseda vastavuses Riigikogu liikme hea tavaga", ja teiselt poolt nõu küsimisele ja vaidlusi tekitanud küsimustele, sealhulgas erikomisjoni rollile:

Riigikogu liikme hea tava 16. punkt
"Riigikogu liikmel on õigus küsida nõu Riigikogu korruptsioonivastasest erikomisjonist komisjoni pädevusvaldkonnas. Teisi vaidlusi tekitanud küsimusi arutab Riigikogu liige fraktsioonis. Erikomisjon arutab ka selliseid oma pädevusvaldkonda kuuluvaid juhtumeid, kui on tekkinud kahtlus, kas Riigikogu liige on käitunud sobivalt ja vastavuses hea tavaga."

¹ Need puudutavad a) üldpõhimõtteid, nagu Riigikogu liikmete kohustust lähtuda rahva ja riigi huvidest (1. punkt), võtta selgeid ja põhjendatud seisukohti (10. punkt), mitte anda lubadusi, mille täitmine pole tema pädevuses (15. punkt), ning b) põhimõtteid, mis on konkreetset seotud aususega: mitte võtta endale kohustusi, mis seavad kahtluse all tema aususe (3. punkt), vältida olukordi, kus võib kahtluse alla sattuda tema otsuste erapooletus (4. punkt), hoiduda aktsepteerimast tavapärasest suuremat külalislahkust, mis võib kahtluse alla seada tema aususe, õigluse ja erapooletuse ning põhjustada konflikti ametikohustuste jaerahuvide vahel (5. punkt), keeld mitte vastu võtta kingitusi ega teeneid, mis on seotud tema tööga ja ületavad tavapärase viisakuse piirid ning mis ei tulene diplomaatias või rahvusvahelistes suhetes üldtunnustatud tavadest ega ole seadusega lubatud annetused (6. punkt), kohustus kasutada riigi varasäästlikult ja otstarbekalt (8. punkt), kohustus vältida huvide konflikte, mis kerkivad esile parlamendi töö jooksul ning kohustus teatada sellistest juhtudest enne asjaomase küsimuse arutamist (9. punkt), keeld mitte avaldada tundlikku informatsiooni ega kasutada seda isikliku kasu saamiseks või kellelegi eeliste loomiseks (14. punkt).

13. Hea tava käsitleb aususe küsimusi (ja ei piirdu nendega) ning laiemalt vastavusaruandes väljendatud muresid seoses käitumisjuhiste puudumisega: Eesti on seega soovitusel esimesele osale positiivselt reageerinud. Mis puudutab soovitusel teist osa, siis Eesti esitatud teave ei ole GRECO jaoks piisavalt konkreetne ja üksikasjalik, et tõdeda tõhusa järelevalve ja sanktsioonimehhanismi sisseviimist. Samuti ei selgita korruptsioonivastase erikomisjoni² tutvustus Riigikogu koduleheküljel oluliselt komisjoni tegelikku pädevust (kas see on pädev tagama kooskõla hea tavaga kogu selle ulatuses), volitusi, Riigikogu liikmetele hea tava rikkumise eest kohaldatavaid sanktsioone jne. Oma viimastes kommentaarides annab Eesti teada, et hea tava eesmärk ei ole viia sanktsioonideni. Täiendavad meetmed nõuaksid seadusemuudatusi, sest Riigikogu juhatusel ei ole pädevust jõustamismehhanismide kehtestamiseks. Eesti märgib, et korruptiivne tegevus kuulub igal juhul kriminaalõigusasutuste pädevusse. GRECO meenutab, et üks ennetavate normide ja meetmete eesmärgi on rakendada olukordades, kus võib esineda korruptsiooni oht või olukordades, mis pole (veel) tunnustatud kuriteoks. Mitmes Euroopa riigis on kehtestatud meetmed parlamendi sisedistsipliini ja ametinormide järgimise tagamiseks (näiteks hoiatused, teatud õiguste või eeliste peatamine, väljaheitmise komisjonidest, avalik nime nimetamine); GRECO ei mõista, miks ka Eestis ei võiks kohaldada selliseid meetmeid. Seega on Eestil vaja jätkata jõupingutusi järelevalve ja sanktsioonide valdkonnas, et tagada hiljuti vastu võetud hea tava järgimine Riigikogu liikmete poolt.

14. GRECO järeltab, et soovitus ii on osaliselt rakendatud.

Soovitus iii.

15. *GRECO soovib (i) teha olemasolev huvide konfliktide regulatsioon kohalduvaks Riigikogu liikmetele koos toimiva järelevalvega; ning (ii) koostada Riigikogus üksikasjalikud juhised, mis sisaldavad praktilisi näiteid huvide konfliktidest, millega Riigikogu liikmed kokku puutuvad või võivad kokku puutuda, sealhulgas sellistest, mis tulenevad konkreetselt rahalistest huvidest.*

16. Eesti juhib soovitusel esimese osa küsimuses tähelepanu sellele, et uus korruptsioonivastane seadus (KVS) jõustus 2013. aasta aprillis ja vajab täiendavaid parandusi, et mitmeid seaduse tõstatatud küsimusi lahendada. Seda tehakse ühe muutmise seadusega, mis võetakse eeldatavasti menetlusse ja vastu 2015. aastal.

17. Soovitusel teise osa küsimuses ütleb Eesti, et korruptsioonivastane erikomisjon on ette valmistanud dokumendi, mis koosneb praktilistest näidetest olukordade kohta, kus esineb kingituste vastuvõtmist ja huvide konflikte. See dokument, milles võib näha omamoodi huvide konfliktide vältimise käsiraamatut, saadeti Riigikogu juhatusel arutamiseks 27. juunil 2014 ja avaldati 13. märtsil 2015³.

18. Lisaks ütleb soovitusel ii all (lõige 10 ja edasi) nimetatud hea tava 9. punkti, et: "*Riigikogu liige ei lase isiklikel huvidel mõjutada oma tööd. Juhul, kui Riigikogu liikmel on menetletava eelnõu või vastuvõetava otsusega seotud huvisid, mis ei ole kajastatud majanduslike huvide deklaratsioonis, kuid mis võivad seada kahtluse alla tema objektiivsuse, siis annab ta neist teada enne arutelu.*"

² http://www.riigikogu.ee/index.php?id=42700&parent_id=34615

³ http://www.riigikogu.ee/public/Riigikogu/Dokumendid/Hea_tava_kaasusedET.pdf

19. GRECO võtab selle teadmiseks. Soovituse esimese osa küsimuses meenutab GRECO, et vastavusaruanne on arvesse võtnud tollase uue korrupsioonivastase seaduse (KVS) eelnõu sisu. GRECO tundis muret, et *parandatud sätted kohalduvad Riigikogu liikmetele edaspidigi vaid piiratud ulatuses, et toimingupiirangu uus määratlus on nii lai, et see võib olla harva kohaldatav praktikas, ja et uus KVS ei sätesta sõnaselgelt, kas füüsilist või juriidilist isikut, kellega ametnikul on eraviisiline ärisuhe, tuleks vaadelda KVS mõistes "seotud isikuna".* Nüüd ütleb Eesti, et need küsimused lahendatakse KVS muutmisega 2015. aastal, aga hetkel pole konkreetseid meetmeid veel võetud. Mis puutub soovituseteist osa, siis juhiseid pakkuv dokument avaldati 13. märtsil 2015. Viieleheküljeline dokument sisaldab rida näiteid olukordadest ja iga juhtumi puhul eeldatavast käitumisest: komisjoni teavitamine, soovitus mitte osaleda hääletamisel, hoidumine lepingu sõlmimisest, võimalus pakkumine või soodustus/kingitus vastu võtta jne, vastavalt konkreetsele juhtumile. GRECO väljendab heameelt, et soovitusete selle osaga on seega tegeletud.
20. GRECO järeldeb, et soovitus iii on osaliselt rakendatud.

Soovitus iv.

21. *GRECO soovitas korrupsioonivastase seaduse vastavate sätete selgitamiseks ja nende elluviimise soodustamiseks tagada Riigikogule sisereeglid ja juhised seoses kingituste, võõrustamise ja muude soodustustega, ning jälgida nende reeglite järgimist parlamendi liikmete poolt.*
22. Eesti viitab soovitusete iii teise osa osas antud teabele (lõige 15 ja edasi). Nagu öeldud, sisaldasid 13. märtsil avaldatud juhised praktilisi näiteid olukordadest, kus esineb kingituste vastuvõtmist ja huvide konflikte, ning seda tuleks mõista käsiraamatuna. Lisaks on korrupsioonivastane erikomisjon ette valmistanud dokumendiprojekti, mis kirjeldab kingituste/võõrustamise ja teiste soodustuste vastuvõtmise põhireegleid: isikliku kingituse ja asutusele tehtud kingituse vahet, vajadust teavitada, keda teavitada jne. Riigikogu juhatus peab projekti alles heaks kiitma. Arvestades, et praktikas võivad tekkida väga erinevad olukorrad, kavandab korrupsioonivastane erikomisjon läbi viia uurimuse Riigikogu liikmete, struktuuriüksuste (alatiste komisjonide ametnikud) ja ka kantselei juhtkonna hulgas, et säilitada sisu asjakohasus.
23. GRECO meenutab esiteks, et selle soovitusete esitamise Eestile tingis visiidi ajal kehtinud korrupsioonivastase seaduse (KVS) §26 lõike 2⁴ ja kavandatud muudatuste tõstatatud küsimused (vt hindamisaruande lõikeid 48 ja 49). Eelkõige olid intervjuud näidanud, et sõnastust kritiseeriti selle ebaselguse ja liigse tõlgendusruumi pärast.

⁴ Selguse huvides tsiteerime siin sätte teksti - nagu see on toodud küsimustiku vastuses:

Hindamise ajal kehtinud korrupsioonivastase seaduse §26. Kingituste vastuvõtmise piirang

(1) Ametiisikul on keelatud seoses oma töö- või teenistuskohustustega mõjutada isikuid tegema temale või tema lähisugulastele või -hõimlastele kingitusi või muid soodustusi.

(2) Ametiisik ei või vastu võtta kingitusi ega nõustuda soodustustega, mis on määratud temale endale või tema lähisugulastele või -hõimlastele ning mille vastuvõtmine võib otse või kaudselt mõjutada tema töö- või teenistuskohustuste erapooletut täitmist.

Käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 sätestatud piirangute rikkumisega saadud kingitused kuuluvad vastava ametiisiku tööandjale, kui rahvusvahelisest tavast või diplomaatilisest etiketist ei tulene teisiti.

24. GRECO võtab seega arvesse Eesti edastatud teabe hiljuti vastu võetud dokumendi kohta, mis sisaldab näiteid olukordadest, ja kingitusi käsitlevate sisereeglite koostamise kohta. Projekt tuleb alles lõpule viia ja GRECO peab reeglite sisu uuesti läbi vaatama, kui need on lõpuks vastu võetud ja inglise keeles kättesaadavad.
25. Samuti märgib GRECO ära mitmed muudatused, millele Eesti ei viita. Esiteks – vt soovitusi ii ja allmärkust 1 –, sisaldab 2014. aasta detsembris vastu võetud Riigikogu liikme hea tava teatud piiranguid võõrustamise, kingituste ja teenuste vastuvõtmisele (hea tava 5. ja 6. punkt):

- Riigikogu liige hoidub aktsepteerimast tavapärasest suuremat külalislahkust, mis võib kahtluse all seada tema aususe, õigluse ja erapooletuse ning põhjustada konflikti ametikohustuste ja erahuvide vahel.
- Riigikogu liige ei võta vastu kingitusi ega teeneid, mis on seotud tema tööga ja ületavad tavapärase viisakuse piiri ning mis ei tulene diplomaatias või rahvusvahelistes suhetes üldtunnustatud tavadest ega ole seadusega lubatud annetused.

26. Samal ajal näib, et 2013. aastal vastu võetud, kehtivas KVS versioonis, mille Eesti on edastanud, on §26 tühistatud (vt allmärkus 5) ja kingitusi käsitleb selle §4 (see teave on võetud prokuröre puudutavatest uuetest tingimustest – vt soovitusi xvi):

Korruptsioonivastase seaduse §4 – Korruptiivne tulu

- (1) Korruptiivne tulu on ametiisikule endale või kolmandale isikule ametiisiku ametikohustuse tõttu pakutud või ametiisiku poolt nõutud varaline või muu soodustus, samuti ametiisiku kohustusi rikkudes saadud soodustus. Korruptiivseks ei loeta soodustust, mis ei ole seostatav ametikohustusega või mida saab üheselt mõista tavapärase viisakusavaldusena.
- (2) Ametiisik peab viivitamata teatama ametikohustusega seostatava soodustuse vastuvõtmisest oma asutusele või tema ametisse nimetamise õigusega isikule või organile. Ametiisik peab korruptiivse tuluna määratletava soodustuse vastuvõtmisest keelduma või, kui see ei ole võimalik, soodustuse viivitusega oma asutusele või tema ametisse nimetamise õigusega isikule või organile üle andma. Kui soodustuse üleandmine ei ole võimalik, peab ametiisik selle asemel tasuma soodustuse turuväärtuse. Üleantud soodustus või selle väärtus rahas antakse riigi omandisse või saadetakse tagasi, kui seadusnii sätestab.

27. Teiseks, nagu öeldud seoses järgnevalt vaadeldavate soovitustega vi ja vii, laieneb varade ja huvide deklareerimine muudetud formaadi kohaselt ka vastuvõetud kingitustele. Ometi pole selge selle alus, sest korruptsioonivastane seadus (KVS) ise ei käsitle üldse selliste soodustuste deklareerimist. Ainus asjakohane säte näib olevat §14 lõige 2:

(2) Deklaratsioon peab sisaldama andmeid deklaratsiooni esitamisele eelnenud aasta jooksul deklarandi:

(1) saadud varalise ja muu soodustuse kohta, mille turuväärtus ületab deklarandi viimase nelja kuu jooksul ametikohal saadud sotsiaalmaksuga maksustatavat tulu, või juhul, kui saadud tulu on väiksem, neljakordset kuu töötasu alammäära, mille Vabariigi Valitsus on kehtestanud töölepingu seaduse alusel. Ühest allikast pärinevate soodustuste väärtused liidetakse. Soodustust, mida deklarant on saanud käesoleva paragrahvi lõike 6 punktis 3 nimetatud isikult, ei deklareerita. Deklaratsioonis märgitakse soodustuse tegija ja selle väärtus;

(2) tehtud soodustuse kohta, mille turuväärtus ületab deklarandi viimase nelja kuu jooksul ametikohal saadud sotsiaalmaksuga maksustatavat tulu, või juhul, kui saadud tulu on väiksem, neljakordset kuu töötasuallamäära, mille Vabariigi Valitsus on kehtestanud töölepingu seaduse alusel. Ühele isikule tehtud soodustuste väärtused liidetakse. Soodustust, mida deklarant on teinud käesoleva paragrahvi lõike 6 punktis 3 nimetatud isikule, ei deklareerita. Deklaratsioonis märgitakse soodustuse saaja ja selle väärtus.

28. Nimetatud paragrahv nõuab märkimisväärset väärtust ületava varalise ja muu soodustuse deklareerimist. See loogika näib erinevat GRECO ootustest, nagu ka hea tava 5. ja 6. punktist ning tsiteeritud §-st 4, sest vastu on lubatud võtta vaid kingitusi ja teisi soodustusi, mis on viisakusavaldused/tavapärase viisakus, ja neid, mis pole seotud ametikohustustega. Kokkuvõttes peab Eesti ilmselgelt tagama, et Riigikogu liikmetele kehtiksid selged ja järjepidevad reeglid lubatavate kingituste, külalislaskuse ja teiste soodustuste osas, sealhulgas nende deklareerimiseks ja registreerimiseks. Samuti ootab GRECO Eesti poolt välja kuulutatud juhiste projekti viimistlemist ja vastuvõtmist, mis kuuldavasti käsitleb käesolevat soovitusi.
29. Mis puutub järelevalvet hea tava 5. ja 6. punkti ja kõigi teiste asjaomaste reeglite järgimise üle (veel üks käesoleva soovitusi nõuetest), siis ka siin kehtib sama hinnang kui soovitusi ii teise osa puhul: täpsemate üksikasjade ja selgituste puudumisel selle kohta, kuidas järelevalve kohaldub hea tava kogu sisule, ei saa GRECO teha järeldust, et see küsimus oleks lahendatud. Kokkuvõttes peab Eesti rohkem pingutama, et käesolev soovitus täielikult ellu viia.
30. GRECO järeldab, et soovitus iv on osaliselt rakendatud.

Soovitus v.

31. *GRECO soovitab (i) viia läbi uuring, et tuvastada Riigikogu liikmete hilisemad töökohapiirangud, mis võiksid olla vajalikud huvide konflikti vältimiseks; ning (ii) vajadusel reguleerida hilisemad töökohapiiranguid.*
32. Eesti teatab, et 2014. aasta mais ja juunis viis Riigikogu õigus- ja analüüsiosakond läbi uuringu, mis koosnes kahe järjestikuse koosseisu (11. ja 12.) ajal aset leidnud konkreetsete näidisolukordade juriidilisest ja meediaanalüüsist. Uuringus osales 70 endist Riigikogu liiget ja vaadeldi 1. jaanuarist kuni 31. detsembrini 2013 avaldatud ajakirjanduslikus materjalis tõstatatud mitmetimõistetavaid olukordi. Uuringu eesmärk oli tuvastada huvide konflikte, mis tekivad teatud aja jooksul pärast seda, kui Riigikogu liige on Riigikogust lahkunud. Riigikogu ülesannete ja järgnenud töökoha ülesannete vaheliste võimalike suhete analüüs ei näidanud ühtki huvide konflikti olukorda. Seega ei toetanud uurimus süsteemsete piirangute sisseviimist järgneva töökoha suhtes. Selle asemel tõi see välja vajaduse panna rõhku väärtushinnanguid käsitlevale koolitusele ning käitumise ja suhtumise muutmisele. Samuti järeldas uuring, et põhiseadus ei takista piirangute sisseviimist järgneva töökoha suhtes tervikuna, vaid annab pigem mõista, et piirangud peaksid arvestama proportsionaalsuse põhimõttega.
33. GRECO hindab seda, et uurimus viidi läbi viisil, mis käsitleb soovitusi esimese osa põhimõtteid, millele seega vastati. Mis puudutab soovitusi teist osa, siis pole Eesti pidanud selle töö valguses vajalikuks reguleerida Riigikogu liikmete järgneva töökoha suhtes kohaldatavaid piiranguid.

34. GRECO järeldab, et soovitus v on rahuldavalt rakendatud.

Soovitus vi.

35. *GRECO soovitas Eestil rakendada otsustavaid meetmeid, et tagada KVS alusel esitatud Riigikogu liikmete majanduslike huvide deklaratsioonide põhjalikum kontroll, muuhulgas Riigikogu korruptsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjoni tegevus- ja haldusvõimekuse tõstmise teel.*

36. Eesti viitab uuele, 2013. aastal vastu võetud KVSile (mis asendas 1999. aasta versiooni)⁵, millega püütakse tõhustada Riigikogu korruptsioonivastase erikomisjoni tegevust. Muutused paremuse suunas on näiteks deklareeritavate andmete hulga suurendamine ja komisjoni õiguste laiendamine. Uue seaduse alusel viidi 2014. aastal sisse deklaratsioonide elektrooniline register. Deklaratsioonid on avalikud ja seega saavad kõik, kaasa arvatud ajakirjandus, neid uurida. Viimane on siiani aktiivselt avaldanud ja analüüsinud poliitikute deklaratsioone ning küsinud Riigikogu liikmetelt selgitusi muuhulgas võetud laenude kohta.

37. Register on ühenduses teiste andmekogumissüsteemidega, mis teeb Riigikogu liikmete sisestatud andmete kontrollimise ja analüüsimise ning nende tegevusele seatud piirangute järgimise järelevalve lihtsamaks. Oma tööülesannete täitmiseks on komisjonil õigus kutsuda kohale isikuid ja taotleda ligipääsu teabele ja dokumentidele, mis lubavad põhjalikult uurida Riigikogu liikmete huve ja majanduslikku tegevust. Lisaks tohib järelevalveametnik hankida teavet deklarandi ning tema varade ja huvide kohta teistest avalikest andmebaasidest, ning teha kontrolli eesmärgil järelepärimisi kõigile füüsilistele ja juriidilistele isikutele, sealhulgas pankadele.

38. Uus varade ja huvide deklareerimise süsteem, mis toimib aastast 2014, lubab igal deklarandil kasutada eeltäidetud ankeeti ja esitada deklaratsioon elektrooniliselt⁶ pärast võimalike paranduste ja täienduste tegemist; deklarant võib andmeid parandada, kuid järelevalveametnik näeb muudatuste ajalugu. Deklaratsioon on kohe kättesaadav järelevalveametnikule või -ametnikele ja – teatud piirangutega – kõigile, kel on õigus süsteemi siseneda. Deklarant saab enne esitamise tähtaega meilitsi kaks meeldetuletust. Lisaks võib järelevalveametnik jätta deklarandile süsteemi kommentaare. Esitatud deklaratsioon on avalikult ligipääsetav kolm aastat esitamise kuupäevast alates, ja seda hoitakse süsteemis seitse aastat, pärast mida see hävitatakse automaatselt. Järelevalveametnik pääseb deklaratsioonile selle perioodi jooksul ligi, näiteks andmete võrdlemiseks. Deklarant saab teate, kui keegi on deklaratsiooni vaadanud. Eesti leiab, et süsteem on andmete kogumiseks ja töötlemiseks ülimalt tõhus, ehkki osa andmetest võivad olla ametniku korruptsiooniohu hindamisel kõrvalised. Samuti rõhutab Eesti kasutajasõbralikkust deklarandile, järelevalveametnikele ja laiemale avalikkusele.

⁵ <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/521082014007/consolide> (seisuga 22.09.2014)

⁶ Eeltäidetud ankeet sisaldab infot: ametniku kinnisvaraomandi kohta; otseselt või kaudselt ametniku omandisolevate aktsiate ja osakute kohta – kui nende osakaal ületab 10% kogu varadest; ametniku omandis olevatesõidukite kohta (v.a. laevad ja õhusõidukid); eelmise aasta sissetuleku, s.h. riigisiseste dividendide kohta; märke pereliikmete ja elukoha kohta; liikmelisuse kohta juriidiliste isikute juhatuses (alates 2015); teatud heategevus- või muudele organisatsioonidele tehtud võimalike annetuste kohta. Deklaratsioonid sisaldavad teavet ka: teistele juriidilistele või füüsilistele isikutele tehtud annetuste; pärast seaduse muutmist 2013. aastal saadud soodustuste (s.h. kingituste); saadud või antud laenude; kõrvaltegevuste; mitteametlike peresuhete; välismaalt saadud ja tuludeklaratsioonis kajastamata dividendide; eelmise aasta jooksul kasutatud vara; ja teiste asjaomaste huvide kohta.

Deklaratsiooni täitmine ja esitamine võtab tänu eeltäidetud ankeedile aega ainult pool tundi.

39. Komisjoni haldusvõimekust tugevdab Riigikogu Kantselei teiste struktuuriüksuste (esmajoones õigus- ja analüüsiosakonna) abi ning ülesannete jaotamine komisjoni teenindavate ametnike vahel, lisaks on komisjonil õigus lubada komisjoni personali mitte kuuluvatel isikutel vajadusel järelevalvet läbi viia.
40. GRECO võtab selle teadmiseks. GRECO väljendab heameelt, et parlamendi korrupsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjoni ("komisjoni") võimekuse tugevdamisele suunatud protsessi on jätkatud ja et sel on nüüd selged võimalused andmete kontrollimiseks, isikute kohale kutsumiseks ja lisateabe hankimiseks. Andmete kogumise ja säilitamise digisüsteem tundub olevat oluline uuendus. Hindamisaruanne märkis ära komisjoni näilise võimetuse oma ülesannetega tõhusalt toime tulla ja hoiatas, et kontrollifunktsiooni ei tohiks teha kodanikuühiskonna ja ajakirjanduse ülesandeks. GRECO oletas, et see tulenes peamiselt komisjoni piiratud tegevus- ja haldusvõimekusest, mitte sisekontrolli mehhanismi vastuvõetamatusest. Kuid oma kõige viimastes kommentaarides selgitab Eesti, et deklareerimise süsteemi eesmärk on tagada tõkestav mõju deklarantide andmete avalikustamise kaudu, ja et kontrolli pole vaja tugevdada sinna lisaressursside ja -personali suunamise kaudu. GRECO leiab, et kuna aruande kohaselt on erikomisjonil nüüd head vahendid oma ülesannete täitmiseks, peab see ka näitama, et teeb oma kontrollimistööd edaspidi paremini, arvestades soovitusel väljendatud peamist muret. Hetkel ei anna Eesti veenvat teavet, mis näitaks komisjoni kindlameelsemat suhtumist oma järelevalvetegevusse. Käesoleva aruande vastuvõtmise ajal kinnitas Eesti, et osa teabest ei tule olemasolevatest andmebaasidest automaatselt, näiteks mis puudutab välismaal omatavat vara, kõrvaltegevusi, üldiseid soodustusi, võimalikke laene jne. Ka need tuleb samamoodi allutada põhjalikule uurimisele sobiva metoodika abil, kas siis näidiste või konkreetsete riskitegurite põhjal ning juhuslikkuse põhimõttel, süstemaatiliselt või muul viisil.
41. GRECO järeldeb, et soovitus vi on osaliselt rakendatud.

Soovitus vii.

42. *GRECO soovitas (i) tagada Riigikogu liikmetele konfidentsiaalne nõustamine eetilistes küsimustes ja võimalike huvide konfliktide korral seoses nende ametikohustustega; ning (ii) korraldada Riigikogu liikmetele regulaarseid teadlikkuse tõstmise koolitusi (seda kõigile Riigikogu liikmetele, kuid eriti uutele liikmetele), mis hõlmaksid niisuguseid küsimusi nagu huvide konflikt, kingituste, võõrustamise ja muude soodustuste vastuvõtmine, kõrvaltegevused, huvide avalikustamine ning muud korrupsiooni ennetamisega seotud kohustused.*

43. Eesti ütleb seoses soovitusel esimese osaga, et Riigikogu liikmed võivad juba saada korrupsioonivastaselt erikomisjonilt ja Riigikogu Kantselei töötajatelt (alatised komisjonid, õigus- ja analüüsiosakond, personaliosakond, juhatus jne), aga ka fraktsioonidelt ja komisjonidelt konfidentsiaalset nõustamist küsimustes nagu huvide konfliktide vältimine, avalikustamise kohustused (kingituste, soodustuste ja huvide osas) ja teised tõkestavad meetmed. Mis puutub täpsemalt soovitusel teisele osale, siis viidi

2014. aasta kevadel Riigikogu liikmetele läbi koolitus huvide deklaratsiooni ja korrupsioonivastase seaduse teemal. Koolituse maht oli üks tund kahel päeval ja sellest võttis osa 35 Riigikogu liiget ja ametnikku; koolitus keskendus huvide deklaratsiooni täitmisele ning korrupsioonivastase seaduse nõuetele (materjalid saadeti osalejatele varem). Lisaks korraldasid fraktsioonid oma liikmetele samal teemal sarnaseid sündmusi. Täiendavat teadlikkust parandavat koolitust hakatakse pakkuma siis, kui võetakse vastu huvide konfliktide käsiraamat (vt soovitus ii). Kui Riigikogu uus koosseis 2015. aastal ametisse astub, korraldatakse kõigile Riigikogu liikmetele mitu teadlikkust tõstvat koolitust, nagu on juba tavaks saanud, ning see annab võimaluse muuhulgas tutvustada korrupsioonivastast seadust ja kingituste, soodustuste (vt soovitus iv) ja huvide avalikustamise reegleid, ning rääkida olukordadest, kus tuleb vältida huvide konflikte. Samuti kaalutakse eetika, huvide konfliktide ja teiste kõnealuste aspektide e-koolitusprogrammi/iseõppevahendit, nagu ka vastavat e-platvormi.

44. GRECO võtab öeldu soovituse esimese osa puhul arvesse. Näib, et nüüdseks on loodud rida nõuandeid, teavet ja nõustamist pakkuvaid allikaid. Käesoleva aruande vastuvõtmise ajal kinnitas Eesti, et individuaalsetele Riigikogu liikmetele on võimalik pakkuda ka konfidentsiaalset nõustamist konkreetsetes muret tekitavates olukordades. GRECO arvates näivad olemasolevad meetmed Eesti oludes piisavad. Soovituse teise osa puhul tervitab GRECO esimesi rakendatud teadlikkuse tõstmise algatusi Riigikogu liikmete hulgas mõningate aususreeglite teemal. Teatatud on edasistest plaanidest tõsta teadlikkust valdkonnast laiemalt ning viia sisse iseõppevahend aususe teemal. GRECO jääb ootama plaanide elluviimist.
45. GRECO järeldeb, et soovitus vii on osaliselt rakendatud.

Kohtunike korrupsiooni tõkestamine

Soovitus viii.

46. *GRECO soovitas, (i) kohaldada esimese ja teise astme kohtunike ametisse nimetamise otsustele sõltumatu vaidlustamise kord; ning (ii) kehtestada kohtunike ametikõrgenduse otsustamisele objektiivsed kriteeriumid eesmärgiga tagada selle ühetaolisus, ennustatavus ja läbipaistvus.*
47. Eesti teatab, et soovituse esimese osa puhul on justiitsministeerium ja riigikohus jõudnud järeldusele, et apellatsioonimenetlus, mis puudutab esimese ja teise astme kohtunike ametisse nimetamise otsuseid, on sõltumatu. Eesti arvates on presidendi roll selles küsimuses pigem tseremoniaalne ja tasakaalustav ning seega on GRECO väljatoodud küsimus puhtalt hüpoteetiline, sest pole juhtunud, et esimese ja teise astme kohtunike ametisse nimetamise vastu oleks apelleeritud. Lisaks on põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi erapooletuse kahtluse alla seadmine ainult selle pärast, et selle liikmed on riigikohtu üldkogu liikmed, puhas eelarvamus ja sel puudub seaduslik alus. Riigikohus ja selle kolleegiumid on sõltumatud ning toimivad kõrgeimate kohtuastmetena.
48. Vastusena soovituse teisele osale on kohtute haldusnõukogu andnud riigikohtule nõu olukord üle vaadata ja 2014. aasta lõpuks sisse viia objektiivsed kriteeriumid kohtunike ametialaseks edutamiseks. Nõukogu arvates on riigikohtu üldkogul pädevus selliste kriteeriumide koostamiseks, ja 2014. aastal seda ka tehti. Nii arutati teise astme kohtunike ametisse nimetamise objektiivseid kriteeriumeid 2015. aasta jaanuaris ja riigikohus võttis

need vastu 17. veebruaril.

49. GRECO võtab selle teadmiseks. Soovituse esimese osa puhul ei ole Eesti siiani meetmeid võtnud. Mis puudutab soovituseteist osa, siis väljendab GRECO heameelt, et teise astme kohtuniku ametikoha puhul on sisse viidud mõned kriteeriumid; Eesti esitatud inglisekeelne versioon kriteeriume sisaldavast dokumendist hõlmab punkte: 1. Otsuste kvaliteet; 2. Menetluse korraldamise ja haldamise oskused; 3. Spetsialiseerumine; 4. Üldine taust, sealhulgas haridustase, enesearendamine, uurimistegevus ja kogemus; 5. Isikuomadused kollegiaalses kohtus töötamiseks. GRECO loodab, et sarnased kriteeriumid töötatakse välja teiste kohtunike jaoks, kel on kohtusüsteemis erilised kohustused, nagu näiteks esimese astme kohtu eesistujad, kes täidavad samuti haldusfunktsioone.
50. GRECO järeldeb, et soovitus viii on osaliselt rakendatud.

Soovitus ix.

51. *GRECO soovitas Eestil kaaluda kohtunike ametitegevuse kvaliteedi perioodiliseks hindamiseks süsteemi kehtestamist, mis põhineks ühtsetel ja objektiivsetel kriteeriumitel ning võtaks arvesse kohtuniku sõltumatuse põhimõtet.*
52. Eesti teatab, et kohtute haldusnõukogu (KHN) on palunud kvaliteedihinnangu töörühmal läbi vaadata kohtunike ametitegevuse kvaliteedi perioodilise hindamise süsteem. Viimane on nõustunud tegema nõukogule ettepaneku töötada välja projekt põhimõtte lisamiseks kohtuhalduse kvaliteedinormidesse, mille kohaselt iga kohtu eesistuja on kohustatud hiljuti ametisse nimetatud kohtunike arenguestluse läbi viima kolme aasta jooksul korra aastas ja teiste kohtunike oma vähemalt korra viie aasta jooksul. Riigikohtu üldkogu on jõustanud meetodikajuhised kõigi kohtunike arenguestluste läbiviimiseks. Riigikohtu esimehe palvel töötab töörühm hetkel välja kvaliteedihindamisankeete hiljuti ametisse nimetatud kohtunike poolt esimese astme kohtus tehtud otsuste jaoks; hindajateks on läbi teise astme kohtunikud.
53. GRECO võtab arvesse nimetatud meetmed seoses hindamissüsteemi järkjärgulise sisseviimisega. Süsteem hakkab kehtima hiljuti ametisse nimetatud ja ka juba staažikamatele kohtunikele, luues seega kasulikud objektiivsed alused edutamistsüsteemide tegeviseks (vt soovitus viii).
54. GRECO järeldeb, et soovitus ix on rahuldavalt rakendatud.

Soovitus x.

55. *GRECO soovitas (i) töötada välja kohtusüsteemile suunatud tegevuskava huvide konfliktide ning korruptsiooniriskide ennetamiseks ja haldamiseks; ning (ii) tagada nimetatud tegevuskava, s.h Eesti kohtuniku eetikakoodeksi, järgimine.*
56. Eesti viitab soovitusete xii rakendamise kohta antud teabele, s.t. hiljuti väljatöötatud eetika ning huvide konfliktide ja korruptsiooni tõkestamise ja haldamise standardsele koolitusmudelile ja õppekavale (ja selle rakendamisele 2014. ja 2015. aastal), olemasolevale eetikakoodeksile, kõigi kohtute eesistujate uuele kohustusele tagada

koodeksi järgimine ja see, et nende alluvuses olevad kohtunikud ja kohtunõunikud oleksid teadlikud koodeksist ja korruptsiooniohtudest ning huvide konfliktide tõkestamisest ja haldamisest, muuhulgas koolituse kaudu. Lisaks julgustatakse kohtu juhte oma asutuse piires jälgima deklareerimise kohustuse täitmist, nagu öeldud ka lõikes 61. Statistika näitab, et olukord paraneb: 2012. aastal ei toimunud distsiplinaarmenetlusi, 2013. aastal toimus viis (kahel juhul oli tegemist menetlusega viivitamisega ja mõlemal juhul rakendati distsiplinaarmeetmeid; ülejäänud kolmel juhul teiste rikkumiste eest leiti, et ühel juhul polnud tegemist kohustuste rikkumisega), ja 2014. aastal algatati kaheksa kohtuniku vastu viis menetlust (neist kuut süüdistati menetlusega viivitamises ja kolm said selle eest distsiplinaarkaristuse; ülejäänud kaks juhtumist puudutasid muid kohustuste rikkumisi ja nende eest karistati).

57. GRECO võtab selle teadmiseks. Mis puudutab soovitusel esimest osa, siis täiendavaid koolituspüüdlusi toetab kohtu eesistujale antud aktiivsem roll, ja Eesti on esitanud statistikat, mis näitab praegu tehtavate püüdluste esmaseid tulemusi ja distsiplineeriva reaktsiooni positiivset arengut. Hindamisaruanne oli vihjanud reale tegevusliinidele, nagu karmim suhtumine kohtu üleastumistesse (eriti menetlusega viivitamise puhul), distsiplinaarmeetmete rangem rakendamine ja aruandluskohustuse tõhus kasutamine korruptsioonivastases seaduses ja eetikakoodeksis sisalduvate üleastumiste suhtes. Näib, et selle osa põhimuredega, sealhulgas menetlusega viivitamise karmima karistamisega, tegeletakse. Soovituse teise osa puhul väljendab GRECO heameelt, et kohtute eesistujatele on antud uued kohustused toetada eetikakoodeksi paremat jõustamist ja sellealast teadlikkust, samuti huvide konfliktide tõkestamist ja haldamist. Nagu eespool öeldud, näitab statistika ka distsiplineeriva reaktsiooni positiivset arengut. See kõik vastab soovitusel teise osa eesmärkidele.

58. GRECO järeldeb üldiselt, et soovitus x on rahuldavalt rakendatud.

Soovitus xi.

59. *GRECO soovitas tagada täiendavate meetmetega kohtunike korruptsioonivastase seaduse alusel esitatavate majanduslike huvide deklaratsioonide tulemuslik järelvalve.*

60. Eesti meenutab, et kõik kohtunikud peavad esitama kord aastas huvide deklaratsiooni, mis avalikustatakse. Eesti märgib, et uus KVS jõustus 1. aprillil 2013 ja selle varade ja huvide deklareerimise mehhanism (KVS §12⁷). Nimetatud deklaratsioonid on avalikult kättesaadavad. Deklaratsiooni esitavad kõik kohtunikud, nagu öeldud KVS §13 lõike 1 punktis 1. Samuti kordab Eesti soovitusel vi rakendamise kohta antud teavet (Riigikogu liikmete deklareerimise süsteemi osas) ja viitab: a) tösiasi jaoks, et varade ja huvide deklareerimise uus süsteem võimaldab igal deklarandil alates 2014. aastast esitada deklaratsiooni elektrooniliselt; b) tösiasi jaoks, et esitatud deklaratsioon on kohe kättesaadav järelvalveametnikule või -ametnikele ja teistele volitatud isikutele, kel on ligipääs andmebaasile; c) teabele, mille süsteem eeltäidab,

⁷ <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/521082014007/consolide> (seisuga 22.09.2014)

sealhulgas liikmelisusele juriidiliste isikute juhatuses (alates 2015) ja deklarandi enda täidetavale teabele⁸; d) deklarandi võimalusele andmeid igal ajal parandada ja järelevalveametniku võimalusele parandusi jälgida; e) süsteemi kasutajasõbralikkusele tänu deklarantidele saadetavatele meeldetuletustele; f) järelevalveametniku võimalusele jätta deklarandile süsteemi kommentaare ning hankida ametniku ja tema olukorra kohta teavet teistest avalikest andmebaasidest ning küsida deklaratsiooni kontrollimise ajal sellist teavet ükskõik millisel füüsilisel või juriidilisel isikul, sealhulgas pankadelt; e) deklareeritud andmete kättesaadavuse ja säilitamise ajale.

61. Kohtute haldusnõukogu on teinud kohtute eesistujatele ülesandeks kontrollida nende kohtus töötavate kohtunike deklaratsioone (lisategevused jne), kuna deklaratsioonid on avalikult kättesaadavad. Deklaratsioonid on avalikult kättesaadavad ja seega saab avalikkus neid kontrollida (sealhulgas ajakirjandus, mis on väga aktiivselt jälginud deklaratsioonide avaldamist ja sisu).
62. Lisaks annab Eesti pika loetelu teabest seoses kohtute seaduse sätetega, mis käsitlevad kohtunike juurdepääsu riigisaladustele ja kohtulikule ametikohale kandideerijate hindamist ja taustakontrolli ning riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse julgeolekukontrolli käsitlevatele sätetele. Eesti märgib, et kohtunikukandidaate kontrollib põhjalikult kaitsepolitsei, sealhulgas nende omandi osas⁹. Tegutsevad kohtunikud alluvad sarnastele kontrollidele, kuna kuuluvad ametnike hulka, kel on ligipääs riigisaladusteks liigitatavale teabele.
63. Samuti viitab Eesti järgnevatele lisamehhanismidele kui tõhusatele korrupsiooniohu tõkestamise viisidele: a) eetikakoodeksi kohaldamine; b) kohtuniku konkreetsest kriminaalmenetlusest taandumise ja taandamise eeskirjad (kriminaalmenetluse seaduse §-id 49, 49¹ ja 50); c) kõrvaltegevuste ühitamatused ja piirangud; d) koolitusnõukogu kavandatavad koolitused (vt ka xii soovitusi).
64. GRECO võtab selle teadmiseks. GRECO märgib, et riigi kaitsepolitsei läbiviidavad kontrollid teenivad spetsiifilist, teistsugust eesmärki ning nende peale lootmine laiema järelevalve osas võib tõstatada teisi probleeme. GRECO meenutab, et aruande lõigete 135–136 põhimõtte seisnes esimese ja teise astme kohtunike deklaratsioonide ebapiisavas järelevalves. Visiidi ajal oli see ülesanne antud justiitsministeeriumile, kuid ministeerium ei saanud sellega hakkama, kuna lootis liialt avalikustamisele, ülesande täitmiseks määratud inimressurssidest ei piisanud (üks töötaja) jne. Samamoodi olid riigikohtu kohtunike deklaratsioonid parlamendi korrupsioonivastse erikomisjoni nõrga järelevalve all (vt soovitusi vi), probleem, mida pole veel täielikult lahendatud. GRECO mõistab juba öeldu ja Eesti viimaste selgituste põhjal, et deklaratsioonide järelevalve on üle vaadatud. Eesti selgitab, et iga kategooria kohtunike täidetud deklaratsioonide järelevalve anti üle Riigikogu korrupsioonivastasele erikomisjonile ja et kohtute eesistujaid julgustatakse neile alluvate kohtunike deklaratsioone inspekteerima selles osas, mis puudutab juba

⁸ Teistele juriidilistele või füüsilistele isikutele tehtud annetused; vastuvõetud kingitused; saadud või antud laenud; kõrvaltegevused; mitteametlikud peresuhted; välismaalt saadud ja tuludeklaratsioonist kajastamata dividendid; eelmise aasta jooksul kasutatud vara; ja teised asjaomased huvid.

⁹ Kaitsepolitsei kontrollitav avalduse ja andmete ankeet sisaldab muuhulgas: telefoninumbreid, viimase 7 aasta aadresse, pereliikmete andmeid, haridust, kontakte välisriikidega, visiite välisriikidesse (viimase 10 aasta jooksul), vara (kinnisvara, aktsiad, laenud, lississetulek, arveldusarved), huvialasid.

avalikustatud teavet. GRECO meenutab soovitus vi all toodud argumente, eelkõige tõsiasja, et deklarant peab omalt poolt ikka veel olulisi andmeid lisama ja et teiste ametivõimude juba kontrollitud teave teistes andmebaasides ei muutu automaatselt kättesaadavaks (maksuamet, avalikud registrid jne). GRECO leiab, et komisjoni ja eesistuja järelevalvekohustused peavad olema selged ja kasutatud tõhusalt. Nagu juba selgelt öeldud, näib, et Eesti loodab ikka veel liigselt avalikustamise põhimõttele. Kokkuvõttes ootab GRECO käegakatsutavat edu kohtunike esitatud huvide deklaratsioonide üle järelevalve teostamises.

65. GRECO järeldab, et soovitus xi on osaliselt rakendatud.

Soovitus xii.

66. *GRECO soovitas töötada välja kestvad koolitusprogrammid kohtunikele, mis keskenduksid kohtunikeetikale, huvide konfliktile (sealhulgas taandumisele ja taandamisele), kingituste, võõrustamise ja muude soodustustega seotud reeglitele, samuti huvide deklareerimise ning muudele korruptsioonilase teadlikkuse ja ennetamise meetmetega seotud reeglitele.*

67. Eesti märgib, et eetika ning huvide konfliktide ja korruptsiooni ohtude tõkestamise ja haldamise vallas töötati välja standardne kohtunike koolitamise õppekava. Koolitusmudel sisaldab muuhulgas rühmatööd ja praktiliste juhtumite arutamist. Esimest korda rakendati seda 2014. aastal ja kohtunike koolituskava 2015. aastaks näeb ette sessioonide jätkamist. Koolitusnõukogu on otsustanud, et see koolitus peab saama iga-aastase koolituskava osaks. Kõik kohtunikud peavad kolme esimese tööaasta jooksul koolitusel osalema. Kaks ühepäevast sessiooni toimusid 25. aprillil 2014 Tartus ja 16. mail 2014 Tallinnas ning koolitajana toimus ühe kohtu eesistuja, kel on põhjalik kogemus kohtueetika alal; ta võttis arvesse üldiselt valitsevad suundumused ja GRECO aruannete tulemused. Esimestel sessioonidel osales 32 kohtunikku ja advokatuuri esindajad. Muuhulgas kasutati juhtumite interaktiivset uurimist. 2014. aastal kursusel osalenud kohtunikud andsid positiivset tagasisidet ja näitasid kursuste vastu üles suurt huvi. 2015. aastaks kavandatakse kaht sarnast sessiooni samades linnades märtsis ja aprillis; registreerunud on 32 kohtunikku. Samuti kaalutakse eetika ja huvide konfliktide e-koolituskava/iseõppevahendit ja töötatakse välja võimalikku vastavat e-platvormi.

68. Kvaliteedihindamise töörühm on läbi vaadanud kohtute haldamise kvaliteedinormid ja lisanud kõigile kohtute eesistujatele kohustuse tagada, et nende alluvuses olevad kohtunikud ja kohtunõunikud oleksid teadlikud korruptsiooniohtudest, huvide konfliktide tõkestamisest ja haldamisest ning järgiksid etikareegleid. Eesistujad võivad selleks korraldada temaatilisi ümarlaudu, suunata kohtuniku või kohtunõuniku ülemkohtu koolitusosakonna pakutavale erikoolitusele, viia läbi individuaalseid arenguestlusi vms.

69. GRECO tervitab nimetatud arvukaid meetmeid ja järeldab, et soovitus xii on rahuldavalt rakendatud.

Soovitus xiii.

70. GRECO soovitas kehtestada prokuröride edutamisele objektiivsed ja läbipaistvad kriteeriumid, et suurendada edutamise ühetaolisust, ennustatavust ja läbipaistvust.

71. Eesti ütleb, et töötati välja pädevuste inventar, mida hakatakse kasutama ametijuhendites ja ametikohtade täitmisel. Vastavalt tehtud muudatustele on kindlaks määratud nõuded nendele ametikohtade kategooriatele, mille täitmiseks võib korraldada konkursi (juhtiv riigiprokurör, juhtivprokurör, vanemprokurör, riigiprokurör), nagu ka kõrgematele ametikohtadele, mille täitmiseks tuleb korraldada konkurss. Asjaomastel ametikohtadel nõutavad oskused ja kvalifikatsioonid on kindlaks määratud 2014. aastal ja jõustatud 10. oktoobril 2014. Muuhulgas põhinesid need avaliku teenistuse keskastmejuhtide kompetentsimudelil (<http://www.avalikteenistus.ee/index.php?id=40575>) ja juhtivprokuröride ja juhtivate riigiprokuröride puhul tippjuhtide kompetentsimudelil <http://riigikantselei.ee/et/tippjuhtide-kompetentsimudel>, mis võeti mõlemad vastu 2013. aastal.

72. Lisaks on justiitsministri määrusesse "Prokuröride konkursi korraldamise ja konkursil osalejatele esitatavad nõuded" lisatud järgnev peatükk ja paragrahvid.

3¹. peatükk

VANEMPROKURÖRI, RIIGIPROKURÖRI, JUHTIVPROKURÖRI JA JUHTIVA RIIGIPROKURÖRI AMETIKOHALE NIMETATAVALE ISIKULE ESITATAVAD NÕUDED

§8¹ Vanemprokuröri ametikohale nimetatavale isikule esitatavad nõuded

(1) Isik, kes nimetatakse vanemprokuröri ametikohale, peab vastama käesoleva määruse §-s 6 nimetatud nõuetele.

(2) Mitme nõuetele vastava kandidaadi esinemise korral eelistatakse kandidaati, kes vastab paremini järgmistele kriteeriumitele:

- 1) laiaulatuslikud õigusteadmised ja mitmekesine töökogemus prokurörina;
- 2) kriminaaljustiitsüsteemi eri osade toimimise tundmine;
- 3) intellektuaalne võimekus, sealhulgas tugev analüüsivõime ja hea argumenteerimisvõime;
- 4) väga hea suhtlemis-, eneseväljendus- ja koostöövõime ning läbirääkimisoskused;
- 5) pingetaluvus ja otsustusvõime;
- 6) suutlikkus olla usaldusväärse, eetilise ja pühendumusega teistele eeskujuks;
- 7) valmidus ja oskus esindada prokuratuuri töörühmades ja avalikkuses;
- 8) juhtimisoskused, sealhulgas võime protsesse käivitada ja kvaliteetsena töös hoida, oskus infot kriitiliselt hinnata, filtreerida ning sihtrühma vajadustest lähtuvalt esitada, oskus moodustada meeskonda ja seda töös hoida, oskus hinnata juhitava valdkonna senist seisundit ja tuvastada arendusvajadusi, oskus delegeerida ja motiveerida ning oskus hinnata ja reguleerida inimeste töökoormust.

§8² Riigiprokuröri ametikohale nimetatavale isikule esitatavad nõuded

(1) Isik, kes nimetatakse riigiprokuröri ametikohale, peab vastama käesoleva määruse §-s 6 nimetatud nõuetele.

(2) Mitme nõuetele vastava kandidaadi esinemise korral eelistatakse kandidaati, kes vastab paremini järgmistele kriteeriumitele:

- 1) käesoleva määruse § 8¹ lõike 2 punktides 1–7 nimetatud kriteeriumid;

- 2) valmidus ja oskus esindada prokuratuuri konverentsidel ja rahvusvahelises suhtluses;
- 3) tööks vajalike võõrkeelte oskus;
- 4) rahvusvahelise kriminaalkoostöö toimimise tundmine.

§8³ Juhtivprokuröri ametikohale nimetatavale isikule esitatavad nõuded

- (1) Isik, kes nimetatakse juhtivprokuröri ametikohale, peab vastama käesoleva määruse §-s 6 nimetatud nõuetele.
- (2) Mitme nõuetele vastava kandidaadi esinemise korral eelistatakse kandidaati, kes vastab paremini järgmistele kriteeriumitele:
 - 1) käesoleva määruse § 8¹ lõike 2 punktides 1–8 ning § 8² lõike 2 punktides 2 ja 3 nimetatud kriteeriumid;
 - 2) oskus kasutada oma valdkonnas strateegilist planeerimist nii, et see toetaks riigi arengueesmärkide elluviimist.

§8⁴ Juhtiva riigiprokuröri ametikohale nimetatavale isikule esitatavad nõuded

- (1) Isik, kes nimetatakse juhtiva riigiprokuröri ametikohale, peab vastama käesoleva määruse §-s 6 nimetatud nõuetele.
- (2) Mitme nõuetele vastava kandidaadi esinemise korral eelistatakse kandidaati, kes vastab paremini käesoleva määruse § 8¹ lõike 2 punktides 1–8, § 8² lõike 2 punktides 2–4 ning § 8³ lõike 2 punktis 2 nimetatud kriteeriumitele.

73. GRECO tervitab tehtud parandusi. Need vastavad hindamisaruandes väljendatud soovile suurendada objektiivsust värbamisel ja edutamisel prokuratuuri kõrgematele ametikohtadele, sealhulgas kõrgeimatele vastutavatele ametikohtadele. GRECO järeldab, et soovitus xiii on rahuldavalt rakendatud.

Soovitus xiv.

74. *GRECO soovitas Eestil kaaluda prokuröride ametitegevuse kvaliteedi perioodiliseks hindamiseks süsteemi kehtestamist, mis põhineks ühtsetel ja objektiivsetel kriteeriumitel ning võtaks arvesse prokuröride autonoomia.*
75. Eesti selgitab, et on vastavalt GRECO soovitusele kaalunud prokuröride ametitegevuse kvaliteedi perioodilise hindamise süsteemi kehtestamist, mis põhineks ühtsetel ja objektiivsetel kriteeriumitel ning võtaks arvesse prokuröride autonoomia. Juba 2012. aasta detsembris korraldati kahepäevane seminar-töötuba nii juhtiv- kui haldustaseme prokuröridele, et määrata peamised kriteeriumid, millel selline adekvaatne süsteem peaks põhinema. Pärast seda on nimetatud seminaril kokku lepitud peamiste kriteeriumite alusel läbi viidud täiendav analüüs nii justiitsministeeriumi kui riigiprokuratuuri mitmel tasandil. Välja on töötatud töökoormuse (kvaliteedi) analüüsi esialgne mudel, mille eesmärk on kehtestada ja kokku leppida teatud normide osas (sealhulgas individuaalsete prokuröride töökoormus, arvestades juhtumite keerukust jne). Esialgset mudelit hetkel analüüsitakse ja kaalumisel on prokuröride töötulemuste hindamise vahend. Selline vahend peaks lubama omavahel võrrelda eri üksusi ja asutusi ning võrreldavaid kohustusi täitvaid prokuröre.
76. GRECO märgib rahuloluga, et Eesti kaalub uusi vahendeid prokuröride töö hindamiseks. Saadud teabe põhjal näib, et käesoleva soovituse aluseks olnud murede lahendamisega tegeletakse. GRECO julgustab Eestit nimetatud reformi lõpule viima.
77. GRECO järeldab, et soovitus xiv on rahuldavalt rakendatud.

Soovitus xv.

78. *GRECO soovitas (i) täiendada prokuröride eetikakoodeksit nii, et see annaks selgitavate kommentaaride ja/või praktiliste näidete varal juhiseid, eelkõige huvide konflikti ja sellega seotud valdkondades; ning (ii) töötada välja prokuratuurile suunatud tegevuskava huvide konflikti ja korrupsiooniriskide ennetamiseks ja haldamiseks ning tagada nimetatud tegevuskava, s.h prokuröride eetikakoodeksi, järgimine prokuröride poolt.*
79. Eesti viitab uuele eetikakoodeksile, mille prokuröride üldkogu võttis vastu 12. aprillil 2013. Koodeksil on viis peatükki: 1. Üldsätted; 2. Kohtuelse- ja kohtumenetlusega seotud reeglid: see hõlmab muuhulgas põhimõtteid, au ja väarikust, sõltumatust, huvide konflikti vältimist (sealhulgas ka kingitusi ja taandumist); 3. Suhted kolleegide ja avalikkusega; 4. Kõrvaltegevused; 5. Rakendussätted: muuhulgas ütleb see selgesõnaliselt, et eetikakoodeks on aluseks prokuröri distsiplinaarsüütegu arutavale prokuröride distsiplinaarkomisjonile, mis annab hinnangu prokuröri käitumisele.
80. Uue koodeksiga moodustati uue struktuurina prokuröride eetikanõukogu, et tagada huvide konfliktide ja korrupsiooniohu tõkestamise aktiivne poliitika. Nõukoguga konsulteeritakse prokuröri tegevuse või käitumise vastuvõetavuse küsimuses. Samuti annab nõukogu koodeksi kohta üldisi selgitusi. Eesti leiab, et nõukogu on jõudnud tõestanud oma kasulikkust, ja märgib, et see on juba kogunud piisava "tavaõiguse" korpuse, mida saab kasutada heade tavade näitlikustamiseks.
81. 13. märtsil 2014 andis nõukogu välja juhised (mis on üleval prokuröride siseveebis) huvide konfliktide põhjalike selgitavate kommentaaride ja praktiliste näidetega. Muuhulgas hõlmavad need võimalikke huvide konflikti olukordi ja sisaldavad selgitusi, juhatusi ja taustateavet. Lisaks eetiliste küsimuste üldülevaatele rõhutavad juhised prokuröriteenuste käigus kõige tõenäolisemalt kerkivaid küsimusi. Selgitavad märkused hõlmavad näiteks kõrvaltegevusi ja konfidentsiaalse teabe kasutamist.
82. GRECO võtab selle teadmiseks ja väljendab heameelt, et kõnealuse soovitusel osas on võetud mitmeid meetmeid. GRECO loodab, et eetikanõukogu mängib tulevikus suuremat rolli ka ausust käsitlevas seadusloomes.
83. GRECO järeldeb, et soovitus xv on rahuldavalt rakendatud.

Soovitus xvi.

84. *GRECO soovitas koostada prokuratuuris juhised, mis selgitaksid lubatud viisakuskingituste standardeid ja nendest teatamise korda.*
85. Eesti teatab, et vastavalt korrupsioonivastase seaduse (KVS) § 4 lõikele 1, mis kehtib alates 1. aprillist 2013, on ametnikul keelatud nõuda, vahendada ja saada korruptiivset tulu. Korruptiivset tulu selgitatakse üksikasjalikumalt lahti KVS § 4 lõikes 1, sellal kui lõige 2 selgitab, mida ametnik sellise tuluga tegema peaks:

(1) *Korruptiivne tulu on ametiisikule endale või kolmandale isikule ametiisiku ametikohustuse tõttu pakutud või ametiisiku poolt nõutud varaline või muu soodustus, samuti ametiisiku kohustusi rikkudes saadud soodustus. Korruptiivseks ei loeta soodustust, mis ei ole seostatav ametikohustusega või mida saab üheselt mõista tavapärase viisakusavaldusena.*

(2) *Ametiisik peab viivitamata teatama ametikohustusega seostatava soodustuse vastuvõtmisest oma asutusele või tema ametisse nimetamise õigusega isikule või organile. Ametiisik peab korruptiivse tuluna määratletava soodustuse vastuvõtmisest keelduma või, kui see ei ole võimalik, soodustuse viivitusega oma asutusele või tema ametisse nimetamise õigusega isikule või organile üle andma. Kui soodustuse üleandmine ei ole võimalik, peab ametiisik selle asemel tasumasoodustuse turuväärtuse. Üleantud soodustus või selle väärtus rahas antakse riigi omandisse või saadetakse tagasi, kui seadus nii sätestab.*

86. Oma viimastes märkustes selgitab Eesti, et sõna "soodustus" – mida kasutatakse esimese lõigu viimases lauses – on lai mõiste, mis hõlmab rahalisi ja mitterahalisi kingitusi ja teisi soodustusi. Samuti viitab Eesti 12. aprillil 2013 vastu võetud prokuröride uuele eetikakoodeksile (§ 6 lõikele 3), mis keelab prokuröridel ja nende pereliikmetel menetluse poolt vastu võtta kingitusi, pärandusi, laene või teenuseid. Kingituste vastuvõtmist on põhjalikult selgitatud eetikanõukogu 13. märtsil 2014 avaldatud selgitavates märkustes (vt soovitus xv), mis sisaldavad ka õigusraamistiku kirjeldust ja konkreetseid näiteid. Võimaliku huvide konflikti puhul on prokuröril lisaks võimalus pöörduda nõuande saamiseks eetikanõukogu poole.
87. GRECO võtab teadmiseks Eesti püüded eeskirjade ja juhiste väljatöötamiseks prokuratuuri liikmetele. GRECO meenutab, et visiidi ajal kehtinud korruptsioonivastase seaduse (KVS) § 26 keelas ametnikel nõuda või vastu võtta kingitusi ja soodustusi, mis võiksid otseselt või kaudselt raskendada kohustuste erapooletut täitmist (vt tervikteksti käesoleva aruande allmärkusest 1). See säte kohaldus prokuröridele – erinevalt kohtunikest, kellele kohaldusid (kohalduvad) erinormid, mis sisaldavad nimetatud osas ranget keeldu. Seetõttu leidis GRECO, et prokuröridele jäeti liiga palju individuaalset tõlgendusvabadust. Esiteks näib, et 2013. aasta aprillis muudetud KVS, mis enam ei viita kingitustele, on valinud teise lähenemise. Prokuröride individuaalset tõlgendusvabadust on tunduvalt piiratud, sest lubatud on ainult "*soodustus, mis ei ole seostatav ametikohustusega või mida saab üheselt mõista tavapärase viisakusavaldusena*". Lisaks sisaldab prokuröride eetikakoodeks praegu (kingituste, päranduse, laenude ja teenuste) keeldu, nagu kohtunikegi puhul. Ometi piirdub see olukordadega, kus soodustus pärineb menetluse osapoolt. Eesti võiks täpsemalt silmas pidada nimetatud arvukate uute eeskirjade järjepidevust, näiteks lubatud kingituste ja nende algupära osas. Samal ajal annavad eetikanõukogu 13. märtsil 2014. aastal vastu võetud selgitavad märkused juhiseid ja konkreetseid näiteid, mis näitavad muuhulgas, et isegi väikesed kingitused ja soodustused võivad tekitada probleeme. See vastab ühele soovitusel eesmärkidest. Need ei puuduta kingituste avalikustamist ja neist teavitamist, kuid GRECO mõistab, et seda küsimust on nüüd käsitletud KVS ise: selle § 4 lõige 2 näeb ette, et tööandjale tuleb teatada igasugusest "ametikohustusega seostatava soodustuse vastuvõtmisest". See vastab ka käesolevale soovitusel.
88. GRECO järeldeb, et soovitus xvi on üldiselt rahuldavalt rakendatud.

Soovitus xvii.

89. *GRECO soovitas kehtestada kõigi kategooria prokuröridele nende huvide avalikustamise nõuded kooskõlas muudetud korruptsioonivastase seadusega.*

90. Eesti esitab samasuguse pika loetelu teabest ja eeskirjadest nagu vastuses kohtunike huvisid puudutavale soovitusel xi, mis näib käesoleva soovitusel spetsiifilisi eesmärke arvestades suuresti kõrvaline. Siia hulka kuulub tõsiasi, et prokurörikandidaatide tausta kontrollitakse enne värbamist ja juba töötavaid prokuröre jälgivad pädevad politseiteenistused riigi julgeoleku tagamiseks (kaitsepolitsei sisejulgeolekuosakond), sest nad kuuluvad sellesse isikute kategooriasse, kel on juurdepääs riigisaladustele. Lisaks viitab Eesti 1. aprillil 2013. aastal jõustunud uuele korruptsioonivastasele seadusele (KVS) ja selle § 12¹⁰, vastavalt millele peavad ametnikud esitama Riigikogu korruptsioonivastasele komisjonile varade ja huvide deklaratsiooni, mis on avalik. Asjaomased ametnikud on loetletud KVS § 13 lõikes 3: kohustus esitada deklaratsioon on ainult ametnikel, kel on pädevus avalike ressursside kasutamiseks või kriminaal- või haldusmenetluste läbiviimiseks, ning juhul, kui korruptsiooniohu ärahoidmiseks ei ole tõhusamaid meetmeid. See sõnastus hõlmab riigiasutuste juhte ja kohtunikke, aga üldjuhul mitte prokuröre. Pädev minister või riigiasutus võib sellest hoolimata kohaldada mõne muu avaliku sektori tööülesandeid täitva isiku suhtes § 13 lõike 1 punktis 15 sätestatud kohustusi. Eesti ütleb, et siiani ei ole riigi peaprokurör teinud sellist otsust prokuröride kohta üldiselt. Riigiasutuse juhina peab tema ainsana esitama deklaratsiooni vastavalt §13 lõike 1 punktile 1.
91. GRECO võtab selle teadmiseks. Nagu öeldud hindamisaruandes, siis hindamise hetkel "Riigi peaprokurör, juhtivad riigiprokurörid ja juhtivprokurörid esitavad oma deklaratsioonid Riigikogu KVS erikomisjonile, samas kui teiste kategooriate prokurörid esitavad oma deklaratsioonid riigiprokuratuurile. Riigi peaprokuröri esitatud deklaratsioonid avaldatakse elektroonilises Riigi Teatajas, välja arvatud isikuandmeid ja sissetulekut puudutav teave, sealhulgas maksustatav tulu ja sissetulek dividendidest. Teiste kategooriate prokuröride deklaratsioonid on konfidentsiaalsed." Aruanne väljendas muret, et uue korruptsioonivastase seaduse (KVS) soovitud ühtsus võib olla ohus. On teatatud, et nende muredega tegelemiseks väljastab Eesti riigi peaprokurör käskkirja, millega allutab kõik prokurörid võrdselt KVS deklareerimismehhanismile, ja et nii muutuvad kõik deklaratsioonid tulevikus avalikuks. Ehkki nimetatud plaanid pole siiani teostunud, on Eesti reageerinud deklareerimise ebajärjepidevusele sellega, et nõuab ainult riigi peaprokuröri 1. aprillil 2013 muudetud KVS uutele korraldustele vastava deklaratsiooni esitamist. Võimalik laiendamine teistele prokuröridele (objektiivsete kriteeriumide alusel, nagu Eesti selgitas oma viimastes märkustes) jääb riigi peaprokuröri otsustada. Hetkel on põhiprobleemidega niisiis tegeletud teisel viisil. Ometi on selge, et kui individuaalsed prokurörid peavad taas deklaratsiooni esitama – riigi peaprokuröri – võib soovitud ühtsus taas probleemiks muutuda. Eesti peab sellega arvestama.
92. GRECO järeltab, et soovitus xvii on rahuldavalt rakendatud.

Soovitus xviii.

93. GRECO soovitas tagada täiendavate meetmetega prokuröride korruptsioonivastase seaduse alusel esitatavate majanduslike huvide deklaratsioonide tulemuslik järelvalve.
94. Eesti viitab uusi arenguid puudutavale teabele soovitusel xvii all.

¹⁰ <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/521082014007/consolidate> (seisuga 22.09.2014)

95. GRECO meenutab, et hindamine oli välja toonud Riigikogu KVS erikomisjoni ja riigiprokuratuuri läbiviidava järelevalve nõrkuse asjaomaste prokuröride kategooriate osas (vt lõiget 91). GRECO hinnangul on pärast 1. aprilli 2013. aasta muudatusi ja mitmete prokuröride deklareerimise kohustuse kaotamise jäänud põhiküsimuseks riigi peaprokuröri enda poolt komisjonile esitatud deklaratsioonide tõhus järelevalve. Probleemile on nüüd reageeritud soovitusel vi all ja käesoleva soovitusel eesmärkidele on seega reageeritud teisiti. Nagu öeldud lõikes 91, on siiski selge, et kui individuaalsed prokurörid peavad taas deklaratsiooni esitama – riigi peaprokuröri – võib riigi peaprokuröri järelevalve tõhusus taas probleemiks muutuda. Eesti peab sellega arvestama.
96. GRECO järeltab, et soovitus xviii on rahuldavalt rakendatud.

Soovitus xix.

97. *GRECO soovitas töötada välja kestvad koolitusprogrammid prokuröridele, mis koos asjakohaste materjalidega keskenduksid prokurörietikale, huvide konfliktile (sealhulgas taandumisele ja taandamisele), kingituste, võõrustamise ja muude soodustustega seotud reeglitele, samuti huvide deklareerimise ning muudele korruptsioonilase teadlikkuse ja ennetamise meetmetega seotud reeglitele.*
98. Eesti teatab, et mis puudutab praktilisi näiteid sisaldavaid erikoolituskavasid näiteks eetika, huvide konfliktide ja kingituste teemal, siis prokuröride eetikanõukogu on selliseid sessioone 2015. aastaks kavandanud¹¹. Osavõtt on kõigile Eesti prokuröridele kohustuslik. Prokuröride iga-aastase koolituskava osana kavandatakse 5 sessiooni. Need on kavandatud järgmistele kuupäevadele, nii ringkonna kui kesktasandil, et koolituse mõju võimalikult tugevdada: a) 15.04.2015 Jõhvis; b) 22.04.2015 Pärnus; c) 24.04.2015 Tallinnas; d) 15.05.2015 Tallinnas; e) 22.05.2015 Tartus.
99. Samuti viitab Eesti soovitusel xv all teatatud mehhanismidele, mis puudutavad 2013. aasta aprillis moodustatud prokuröride eetikanõukogu ja uue eetikakoodeksi vastuvõtmist koos selgitavate märkustega. Samuti viitavad nad eetika, huvide konfliktide ja teiste kõnealuste aspektide e-iseõppevahendile, mida mainiti ka seoses soovitustega vii ja xii.
100. GRECO väljendab heameelt, et kavandatakse mitmeid konkreetseid meetmeid kõnealuse soovituselga tegelemiseks ning julgustab Eestit püüdlusi jätkama. GRECO peab olukorda uuesti hindama, kui rakendamisprotsess on kaugemale jõudnud ja koolituse tegelikku sisu, osavõtjaid jms puudutav teave on muutunud kättesaadavaks.
101. GRECO järeltab, et soovitus xix on osaliselt rakendatud.

¹¹ Käesoleva aruande vastuvõtmise ajal teatas Eesti, et peamiselt viib nimetatud sessioonid läbi prokurörideeetikanõukogu esimees ja osaliselt keegi kohtunikust (sissejuhatus riigiprokuratuuri, kohtute ja Eesti Advokatuuri koostatud kohtumenetluse eetikapõhimõtetele). Nad tootsid praktilisi näiteid juhtumitest, seda ka eetikakoodeksi ja selgitavate juhiste sisu põhjal (sh siiani saadud tagasiside) ning juhiste põhjal, mis puudutavad mehhanisme kogetavast (ebaseaduslikust) mõjutamisest teavitamiseks.

JÄRELDUSED

102. **Eelneva põhjal teeb GRECO järelduse, et Eesti on rahuldavalt rakendanud või tegeleud neljanda voo hindamisettekande üheksateistkümnest soovitusest kümnega.** Ülejäänud üheksa soovitust on vaid osaliselt rakendatud.
103. Täpsemalt, soovitused v, ix, x, xii–xvi on rahuldavalt rakendatud, soovitustega xvii ja xviii on rahuldavalt tegeletud ja soovitused i, ii, iii, iv, vi, vii, viii, xi ja xix on osaliselt rakendatud.
104. Riigikogu liikmete osas on mitmetest reformidest ja sisseviidavatest uutest aususnõuetest hoolimata märkimisväärset edu saavutatud vaid ühe soovituse valdkonnas. Teatatud on mõnest olulisest arengust, näiteks Riigikogu liikmete hea tava vastuvõtmisest detsembris 2014, ja märtsis 2015 avaldatud juhistest, mis sisaldavad praktilisi näiteid võimalikest probleemsetest olukordadest, mis on seotud huvide konfliktide ja Riigikogu liikmetele pakutud soodustustega. Sisseviimisel on ka teisi meetmeid, sealhulgas reeglid Riigikogu liikmete suhtlemiseks lobitöö tegijatega ja muude kolmandate isikutega. Eesti teatab, et korruptsioonivastasesse seadusesse kavandatakse veel muudatusi, näiteks selleks, et laiendada selle kohaldatavust Riigikogu liikmetele. Samuti on võtmisel meetmed kingitusi ja teisi soodustusi käsitlevate reeglite selgitamiseks ja selles valdkonnas juhatuse andmiseks. GRECO tervitab nimetatud mitmesuguseid algatusi. Teiselt poolt ootab GRECO kindlameelsemat tegutsemist, et parandada Riigikogu korruptsioonivastase komisjoni järelevalvet käitumisjuhendi järgimise ning varade ja huvide deklareerimise üle, ning Riigikogu liikmetele adekvaatsete teadlikkust parandavate meetmete loomiseks.
105. Kohtunike ja prokuröride osas teeb Eesti parandusi uute meetmete kaudu, mille eesmärgiks on tutvustada kohtunikele ja prokuröridele aususenorme ning tagada prokuröride edutamisosustuste tegemise objektiivsus. Samuti kehtestati 2013. aasta aprillis prokuröridele uus eetikakoodeks ja moodustati eetikanõukogu, ning kehtestamisel on kohtunike ja prokuröride hindamissüsteemid. GRECO tervitab ka uusi samme kohtunike edutamise objektiivsete kriteeriumide vastuvõtmiseks; hetkel piirdub see uuendus apellatsioonikohtunike määramisega. Lisaks on Eesti astunud samme kohtunike varade ja huvide deklaratsioonide järelevalve toetamise osas ning prokuröride kohalduva järelevalve korraldus on hetkel teinud lõpu järjepidevuse puudumisele selles ametkonnas.
106. Nii on Eesti algatanud auahne reformiprotsessi ja GRECO märgib, et läbiviimisel on täiendavad parandused seoses mitme veel lahendamata soovitusega. GRECO julgustab Eestit jõupingutusi jätkama, eriti kuna hetkel on valdav enamus Riigikogu liikmete ausust puudutavaid soovitusi vaid osaliselt rakendatud. GRECO kutsub Eesti delegatsiooni juhti esitama täiendavat teavet seoses soovituste i, ii, iii, iv, vi, vii, viii, xi, ja xix rakendamiseks 30. septembriks 2016.
107. Lõpuks palub GRECO, et Eesti annaks võimalikult kiiresti loa aruande avaldamiseks, eesti keelde tõlkimiseks ja tõlke avaldamiseks.